

LUẬN CHỨNG PHẢN BÁC NHỮNG LUẬN ĐIỀU XUYỀN TẠC, SAI TRÁI VỀ XÂY DỰNG NHÀ NƯỚC PHÁP QUYỀN XÃ HỘI CHỦ NGHĨA Ở VIỆT NAM

VŨ ANH TUẤN*

Ngày nhận bài: 7/11/2021

Nhận kết quả phản biện: 8/12/2021

Duyệt đăng: 9/1/2022

Tóm tắt: Xây dựng nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa là chủ trương nhất quán xuyên suốt của Đảng Cộng sản Việt Nam. Chủ trương này được khẳng định qua các kỳ Đại hội, được cụ thể hóa bằng pháp luật, được bảo đảm thực hiện trong thực tiễn và đã đạt được những thành tựu cơ bản, quan trọng. Bài viết tập trung phản bác những luận điệu xuyên tạc, sai trái về việc phủ nhận chủ trương cũng như những thành tựu xây dựng nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa ở Việt Nam hiện nay.

Từ khóa: Nhà nước pháp quyền; pháp quyền xã hội chủ nghĩa; xã hội chủ nghĩa, Việt Nam.

Đặt vấn đề

Đất nước bước vào giai đoạn đổi mới, mở cửa, hội nhập quốc tế, nhận thức và tư duy lý luận của Đảng về xây dựng Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa (XHCN) đã có bước phát triển mới. Tại Hội nghị Trung ương 2 khóa VII (tháng 11 - 1991), lần đầu tiên thuật ngữ “Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa” chính thức được đề cập, sau đó được khẳng định rõ hơn tại Hội nghị toàn quốc giữa nhiệm kỳ khóa VII (năm 1994) và tiếp tục được bổ sung, phát triển qua các kỳ Đại hội Đảng. Thể chế hóa Cương lĩnh xây dựng đất nước trong thời kỳ quá độ lên chủ nghĩa xã hội (CNXH) (Bổ sung, phát triển năm 2011) với quan điểm kế thừa, phát triển, Điều 2, Hiến pháp năm 2013 khẳng định: “Nhà nước Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam là nhà nước pháp quyền XHCN của nhân dân, do nhân dân, vì nhân dân”[4, tr.3]. Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII của Đảng tiếp tục nhấn mạnh: “Tiếp tục xây dựng và hoàn thiện Nhà nước pháp quyền XHCN Việt Nam của nhân dân, do nhân dân và vì nhân dân do Đảng lãnh

đạo là nhiệm vụ trọng tâm của đổi mới hệ thống chính trị, nâng cao năng lực, hiệu lực, hiệu quả hoạt động của Nhà nước”[1, tr.174].

Để hiện thực hóa chủ trương, Đảng và Nhà nước đã quan tâm lãnh đạo, chỉ đạo và tổ chức nghiên cứu lý luận, tổng kết thực tiễn, tiếp thu kinh nghiệm quốc tế để định hình và tập trung xây dựng Nhà nước pháp quyền XHCN Việt Nam. Đến nay, Nhà nước pháp quyền XHCN của Việt Nam đã được hoàn thiện một bước cơ bản, vai trò của pháp luật và thực thi pháp luật ngày càng được chú trọng. Có thể thấy, ở Việt Nam, những giá trị tiến bộ, nhân văn của Nhà nước pháp quyền XHCN từng bước được thực hiện, góp phần quan trọng bồi đắp, củng cố niềm tin của nhân dân vào sự lãnh đạo, chỉ đạo đúng đắn của Đảng, Nhà nước và tương lai tươi sáng của đất nước.

Quá trình xây dựng, hoàn thiện Nhà nước pháp quyền XHCN cũng đồng thời là quá trình đấu tranh với những quan điểm, luận điệu chống phá của các thế lực thù địch. Đây là nhiệm vụ khó khăn, phức tạp, lâu dài, đòi hỏi sự nhạy bén cả về tư duy lẫn cách thức tổ chức

* Học viện Chính trị Khu vực III.

thực hiện linh hoạt, sáng tạo với sự vào cuộc của cả hệ thống chính trị.

1. Phản bác luận điệu phủ nhận chủ trương xây dựng Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam

Thực hiện âm mưu chống phá, các thế lực thù địch phủ nhận chủ trương xây dựng nhà nước pháp quyền XHCN ở Việt Nam của Đảng Cộng sản Việt Nam là không tưởng. Họ cho rằng chỉ có nhà nước pháp quyền tư sản, không có nhà nước pháp quyền XHCN, do đó chủ trương xây dựng nhà nước pháp quyền ở Việt Nam trong điều kiện định hướng XHCN và chế độ một đảng lãnh đạo là không phù hợp với quy luật và không khả thi.

Nhà nước pháp quyền hay còn gọi là “pháp quyền” (the rule of law) là một phát hiện vĩ đại của nhân loại. Nhà nước pháp quyền là một phạm trù mang tính lịch sử, nó xuất hiện cùng với sự xuất hiện của nhà nước. Tư tưởng về nhà nước pháp quyền ngày càng phát triển cùng với sự phát triển của tri thức nhân loại. Tư tưởng nhà nước pháp quyền đã xuất hiện từ thời cổ đại, các nhà tư tưởng Hy Lạp cổ đại mong muốn tìm kiếm một phương thức hiệu quả để bảo vệ quyền tự nhiên vốn có, phẩm giá của con người. Thời kỳ trung cổ, sự câu kết giữa thần quyền và thế quyền tạo ra màn đêm bao phủ xã hội loài người, nhưng những khát khao của nhân loại về tự do, dân chủ, về hạnh phúc vẫn tồn tại. Hình thái kinh tế xã hội tư bản chủ nghĩa ra đời mang lại những giá trị to lớn cho nhân loại. Các nhà tư tưởng tư sản mà đại diện tiêu biểu là: J. Locke (1632 - 1704), T. Hobbs (1588-1679), J.S.Mill (1806-1873), Montesquieu (1689 - 1755), Rousseau (1712-1788)... đã bổ sung, phát triển tư tưởng pháp quyền, đưa tư tưởng pháp quyền lên tầm cao mới. Kế thừa và phát huy những giá trị tư tưởng của nhân loại, các nhà kinh điển của chủ nghĩa Mác - Lênin không những thừa nhận mà còn có những đóng góp to lớn vào lý luận về nhà nước pháp quyền thật sự của dân, do dân và vì dân. Trong học thuyết

chuyên chính vô sản, học thuyết về nhà nước kiểu mới của chủ nghĩa Mác - Lênin, thuật ngữ nhà nước pháp quyền với ý nghĩa đầy đủ nhất chưa được các nhà kinh điển sử dụng. Song những tư tưởng cốt lõi về nhà nước pháp quyền đã được các ông đề cập đến trong những bối cảnh khác nhau.

Qua nghiên cứu nội dung, tính chất, quá trình hình thành và phát triển của tư tưởng pháp quyền và nhà nước pháp quyền cho thấy:

Một là, tư tưởng pháp quyền là giá trị của nhân loại. Nhà nước pháp quyền là một hình thức tổ chức và vận hành quyền lực - quyền lực đó thuộc về nhân dân, dựa trên các nguyên tắc phục tùng tính tối cao của pháp luật, phân công quyền lực, dân chủ, công bằng, bảo vệ tối đa quyền của nhân dân.

Hai là, nhà nước pháp quyền không phải là đặc trưng riêng có của chủ nghĩa tư bản mà là một nhu cầu tất yếu khách quan và phổ biến của bất kỳ một xã hội nào, nhà nước pháp quyền có thể được xây dựng trong xã hội XHCN.

Ba là, mỗi nhà nước có cách thức xây dựng mô hình nhà nước pháp quyền khác nhau, phụ thuộc vào điều kiện đặc thù về lịch sử, văn hóa, truyền thống, kinh tế, chính trị.

Từ đó cho thấy chủ trương của Đảng Cộng sản Việt Nam về xây dựng Nhà nước pháp quyền XHCN Việt Nam của nhân dân, do nhân dân, vì nhân dân là một xu thế khách quan không những phù hợp với xu thế của thời đại mà còn là khát vọng của nhân dân Việt Nam. Xây dựng nhà nước pháp quyền XHCN nhằm thực hiện mục tiêu của CNXH là giải phóng giai cấp, giải phóng con người, hướng con người đến tự do, ấm no và hạnh phúc hoàn toàn phù hợp với đầy đủ cơ sở lý luận thuyết phục.

2. Phản bác luận điệu cho rằng chủ trương xây dựng Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa ở Việt Nam là ngẫu hứng chính trị

Thực tiễn lịch sử dân tộc cho thấy sự kế thừa và quá trình phát triển nhận thức của

Đảng Cộng sản Việt Nam về xây dựng Nhà nước pháp quyền XHCN. Tiếp thu, vận dụng và phát triển sáng tạo chủ nghĩa Mác - Lênin vào thực tiễn cách mạng Việt Nam, Chủ tịch Hồ Chí Minh và Đảng Cộng sản Việt Nam luôn coi trọng, đề cao việc xây dựng Nhà nước pháp quyền XHCN của nhân dân, do nhân dân và vì nhân dân, được thể hiện rõ nét trong các văn kiện, đặc biệt, được cụ thể hóa trong bản Tuyên ngôn Độc lập của nước Việt Nam Dân chủ Cộng hòa (1945). Đó là một Nhà nước với tinh thần xuyên suốt là: “Bao nhiêu lợi ích đều vì dân. Bao nhiêu quyền hạn đều của dân”[2, tr.232]; “Nước ta là một nước dân chủ. Mọi công việc đều vì lợi ích của dân mà làm”[2, tr.397]; “Chế độ ta là chế độ dân chủ. Tức là nhân dân làm chủ”[3, tr.10]. Tư tưởng này cũng được thể chế hóa trong Hiến pháp năm 1946 - bản Hiến pháp đầu tiên với việc hiến định quyền lực nhà nước là của nhân dân, do nhân dân, để phụng sự lợi ích của nhân dân.

Quan điểm về xây dựng và hoàn thiện nhà nước tổ chức và hoạt động theo pháp luật trong các văn kiện Đại hội của Đảng qua các thời kỳ, được phát triển và thể chế hóa trong các bản Hiến pháp năm: 1959, 1980, 1992, cho dù thuật ngữ “nhà nước pháp quyền” chưa được sử dụng. Bước vào giai đoạn đổi mới, mở cửa, hội nhập quốc tế, nhận thức và tư duy lý luận của Đảng trong xây dựng Nhà nước pháp quyền XHCN đã có bước phát triển mới. Tại Hội nghị Trung ương 2 khóa VII (tháng 11 - 1991), lần đầu tiên thuật ngữ “Nhà nước pháp quyền XHCN” chính thức được đề cập, và được khẳng định rõ hơn tại Hội nghị toàn quốc giữa nhiệm kỳ khóa VII (1994), đồng thời, tiếp tục được bổ sung, phát triển qua các kỳ đại hội Đảng tiếp theo. Đây là cơ sở chính trị để Hiến pháp nước Cộng hòa XHCN Việt Nam năm 1992 (sửa đổi, bổ sung năm 2001), thể chế hóa tại Điều 2.

Tiếp đó, nhằm thể chế hóa *Cương lĩnh xây dựng đất nước trong thời kỳ quá độ lên chủ nghĩa xã hội (Bổ sung, phát triển năm 2011)* với quan điểm kế thừa, phát triển, Điều 2, Hiến pháp năm 2013 đã quy định một cách toàn diện những vấn đề căn cốt của Nhà nước pháp quyền XHCN Việt Nam về bản chất, nguyên tắc, tổ chức, hoạt động, chủ thể thực hiện quyền lực nhà nước; phân quyền giữa các cơ quan quyền lực nhà nước, vị trí của pháp luật đối với Nhà nước và xã hội Việt Nam; vấn đề quyền con người, quyền công dân; vai trò lãnh đạo của Đảng đối với Nhà nước pháp quyền XHCN[4, tr.3].

Với phương châm “dân biết, dân bàn, dân làm, dân kiểm tra, dân giám sát, dân thụ hưởng”, Đại hội XIII của Đảng đã tiến hành điều chỉnh, bổ sung một số điểm mới về tư duy xây dựng Nhà nước pháp quyền XHCN, bảo đảm quyền dân chủ của nhân dân được thực thi trên thực tế. Đồng thời, xác định rõ hơn vai trò “Đảng lãnh đạo, Nhà nước quản lý, Mặt trận Tổ quốc và các tổ chức chính trị - xã hội làm nòng cốt” để nhân dân làm chủ. Đảng và Nhà nước ban hành đường lối, chủ trương, chính sách, pháp luật tạo nền tảng chính trị, pháp lý, tôn trọng, bảo đảm, bảo vệ quyền làm chủ của nhân dân. Đảng xác định: “Tiếp tục xây dựng và hoàn thiện Nhà nước pháp quyền XHCN Việt Nam của nhân dân, do nhân dân và vì nhân dân do Đảng lãnh đạo là nhiệm vụ trọng tâm của đổi mới hệ thống chính trị. Nâng cao năng lực, hiệu lực, hiệu quả hoạt động của Nhà nước. Xác định rõ hơn vai trò, vị trí, chức năng, nhiệm vụ và quyền hạn của các cơ quan nhà nước trong việc thực hiện các quyền lập pháp, hành pháp, tư pháp trên cơ sở nguyên tắc pháp quyền, bảo đảm quyền lực nhà nước là thống nhất, có sự phân công rành mạch, phối hợp chặt chẽ và tăng cường kiểm soát quyền lực nhà nước. Xây dựng hệ thống pháp luật đầy đủ, kịp thời, đồng bộ, thống nhất, khả thi, công khai, minh bạch, ổn định,

lấy quyền và lợi ích hợp pháp, chính đáng của người dân, doanh nghiệp làm trọng tâm thúc đẩy đổi mới sáng tạo, bảo đảm yêu cầu phát triển nhanh, bền vững”[1, tr.174-175].

Như vậy, trải qua quá trình vận động của lịch sử dân tộc, những vấn đề căn cốt của Nhà nước pháp quyền XHCN Việt Nam đã được thể hiện rõ nét: “pháp quyền dưới chế độ XHCN là công cụ thể hiện và thực hiện quyền làm chủ của nhân dân, bảo đảm và bảo vệ lợi ích của đại đa số nhân dân. Thông qua thực thi pháp luật, Nhà nước bảo đảm các điều kiện để nhân dân là chủ thể của quyền lực chính trị, thực hiện chuyên chính với mọi hành động xâm hại lợi ích của Tổ quốc và nhân dân”[5, tr.10]. Nhà nước pháp quyền XHCN Việt Nam đặt dưới sự lãnh đạo của Đảng, sự điều chỉnh tối thượng của Hiến pháp và hệ thống pháp luật bảo đảm công khai, tính minh bạch, khả thi, hiệu quả, nguyên tắc bình đẳng, bảo vệ quyền con người, tính thượng tôn pháp chế XHCN. Nhà nước pháp quyền XHCN vì mục tiêu dân giàu, nước mạnh, dân chủ, công bằng, văn minh, phồn vinh, hạnh phúc; hướng tới các giá trị tiến bộ, nhân văn dựa trên nền tảng lợi ích chung của toàn xã hội hài hòa với lợi ích chính đáng của con người. Đây là một quá trình nhận thức trải qua nhiều khó khăn, từ nhận thức đơn lẻ về pháp quyền đi đến nhận thức rõ hơn, đầy đủ hơn những khái niệm, dấu hiệu, đặc trưng của Nhà nước pháp quyền XHCN Việt Nam, tránh sự sao chép rập khuôn các mô hình không phù hợp hay sự nóng vội chủ quan trong quá trình đổi mới toàn diện mới mẻ.

3. Phản bác luận điệu phủ nhận thực tiễn xây dựng Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa ở Việt Nam

Trong bối cảnh vô vàn những khó khăn, thách thức, dưới tác động của các cuộc khủng hoảng, suy thoái kinh tế toàn cầu do đại dịch, song: “Đất nước ta chưa bao giờ có được cơ đồ, tiềm lực, vị thế và uy tín quốc tế

như ngày nay”[1, tr.25]. Để có được thành tựu to lớn này là sự nỗ lực của toàn dân dưới sự lãnh đạo của Đảng. Một trong những thành tựu quan trọng của sự nghiệp đổi mới là thành tựu về xây dựng và hoàn thiện nhà nước pháp quyền XHCN.

“Xây dựng Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa có nhiều tiến bộ, tổ chức bộ máy nhà nước tiếp tục được hoàn thiện, hoạt động hiệu lực và hiệu quả hơn; bảo đảm thực hiện đồng bộ các quyền lập pháp, hành pháp và tư pháp”[1, tr.71].

Về cơ sở lý luận, từng bước hoàn thiện nhận thức về Nhà nước pháp quyền XHCN Việt Nam: xác định bản chất nhân dân và định hướng XHCN; tiếp cận nguyên tắc tổ chức nhà nước pháp quyền, phù hợp với thể chế chính trị Việt Nam; nhận thức rõ đặc trưng của nhà nước pháp quyền XHCN; xác định rõ mục tiêu trực tiếp là xây dựng một Quốc hội thực quyền, một Chính phủ hiệu quả, một nền tư pháp độc lập, công minh; xác định rõ nguyên tắc Đảng lãnh đạo Nhà nước, không chấp nhận đa nguyên chính trị, đa đảng đối lập.

Về thực tiễn, hệ thống pháp luật được đổi mới, sửa đổi, bổ sung và xây dựng ngày càng đầy đủ và phù hợp, từng bước tiếp cận với các chuẩn mực quốc tế. Quy trình xây dựng và ban hành văn bản quy phạm pháp luật từng bước được đổi mới và ngày càng hoàn thiện hơn theo hướng công khai, dân chủ, gắn kết chặt chẽ hơn giữa xây dựng và thi hành pháp luật. Tổ chức và cơ chế hoạt động của các thiết chế trong bộ máy nhà nước có những đổi mới và từng bước hoàn thiện. Quốc hội đổi mới phù hợp với tư cách là cơ quan đại biểu cao nhất của nhân dân, cơ quan quyền lực nhà nước cao nhất, thực hiện quyền lập hiến, lập pháp, quyết định các vấn đề quan trọng của đất nước, giám sát tối cao đối với hoạt động của Nhà nước. Thiết chế Chủ tịch nước được thể hiện rõ hơn trong Hiến pháp. Tiếp tục đổi mới tổ chức và phương thức hoạt động, nâng cao hơn nữa

năng lực hành pháp của Chính phủ. Tổ chức và hoạt động của Hội đồng nhân dân và ủy ban nhân dân các cấp có những đổi mới, đẩy mạnh cải cách hành chính. Đổi mới và phân định rõ hơn về chức năng, nhiệm vụ, phương thức hoạt động trong hệ thống các cơ quan tư pháp. Nguyên tắc phân công, phối hợp kiểm soát quyền lực nhà nước được thực hiện cùng với quá trình xác định rõ hơn chức năng, nhiệm vụ quyền hạn và sắp xếp lại cơ cấu tổ chức của các thiết chế cơ bản trong bộ máy nhà nước.

Những thành tựu đạt được là cơ bản, song Đảng Cộng sản Việt Nam cũng đã khách quan nhìn nhận những hạn chế, yếu kém trong quá trình xây dựng nhà nước pháp quyền XHCN. Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII của Đảng thẳng thắn nhìn nhận: “Xây dựng Nhà nước pháp quyền XHCN có mặt chưa đáp ứng tốt yêu cầu phát triển kinh tế - xã hội và quản lý đất nước trong tình hình mới” [1, tr.89]. Nguyên nhân của những hạn chế này bắt nguồn từ việc xây dựng nhà nước pháp quyền XHCN là vấn đề mới đối với Việt Nam, sự phân định vai trò của các thiết chế còn những nội dung chưa rõ ràng; thực tiễn luôn luôn vận động và luôn đặt ra những đòi hỏi mới đối với việc xây dựng Nhà nước pháp quyền XHCN.

Nhằm khắc phục những tồn tại, Đại hội XIII của Đảng đã đưa ra định hướng tiếp tục: “Xây dựng và hoàn thiện Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa trong sạch, vững mạnh, tinh gọn, hoạt động hiệu lực, hiệu quả, vì nhân dân phục vụ và vì sự phát triển của đất nước.

Tài liệu tham khảo:

[1] Đảng Cộng sản Việt Nam (2021), *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII*, tập I, Nxb. Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội.

[2] Hồ Chí Minh (2011), *Toàn tập*, tập 6, Nxb. Chính trị quốc gia - Sự thật, Hà Nội.

[3] Hồ Chí Minh (2011), *Toàn tập*, tập 13, Nxb. Chính trị quốc gia - Sự thật, Hà Nội.

[4] Quốc hội (2013), *Hiến pháp Nước Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam*, Công báo số 1003+1004, ngày 29/12/2013.

[5] Nguyễn Phú Trọng (2021), *Một số vấn đề lý luận và thực tiễn về chủ nghĩa xã hội và con đường đi lên chủ nghĩa xã hội ở Việt Nam*, <https://nhandan.vn/>

Tăng cường công khai, minh bạch, trách nhiệm giải trình, kiểm soát quyền lực gắn với siết chặt kỷ luật, kỷ cương trong hoạt động của Nhà nước và của cán bộ, công chức, viên chức. Tiếp tục đẩy mạnh đấu tranh phòng, chống tham nhũng, lãng phí, quan liêu, tội phạm và tệ nạn xã hội” [1, tr.118].

Như vậy, xây dựng nhà nước pháp quyền XHCN là chủ trương nhất quán xuyên suốt của Đảng Cộng sản Việt Nam, thực tiễn xây dựng Nhà nước pháp quyền XHCN Việt Nam trong những năm qua đã đạt được nhiều thành tựu quan trọng, tiếp tục được khẳng định và triển khai trong những năm tới nhằm hiện thực hóa Nhà nước pháp quyền XHCN Việt Nam của nhân dân, do nhân dân, vì nhân dân.

Kết luận

Sức mạnh, hiệu lực, hiệu quả hoạt động của Nhà nước pháp quyền XHCN trong những năm qua là minh chứng sinh động về sự đúng đắn trong chủ trương xây dựng Nhà nước pháp quyền của Đảng Cộng sản Việt Nam. Nhà nước pháp quyền XHCN Việt Nam đã và đang thể hiện ý chí, nguyện vọng của nhân dân, do nhân dân xây dựng, hoạt động vì mục tiêu ấm no, tự do, hạnh phúc của nhân dân. Nhận thức đúng đắn về xây dựng nhà nước pháp quyền XHCN kết hợp với thực tiễn sinh động trong xây dựng Nhà nước pháp quyền XHCN Việt Nam tạo nên những luận cứ thuyết phục nhằm phản bác những luận điệu sai trái của các thế lực thù địch phủ nhận hiện thực xây dựng nhà nước pháp quyền XHCN ở Việt Nam hiện nay.